

George Perec'in *Uyuyan Adam* Adlı Yapıtında Eylemsizliğin Varoluşsal Anlamı

ARŞ. GÖR. DR. GÜLDEN PAMUKCU*

Öz

Varoluşçuluk, 19. yüzyılda Søren Kierkegaard ve Friedrich Nietzsche gibi filozofların çalışmalarına dayanarak 20. yüzyılda şekillenen bir felsefi akımdır. Bu akım, özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında Jean-Paul Sartre, Albert Camus ve Martin Heidegger gibi düşünürler tarafından geliştirilmiştir. Varoluşçuluk, insanın önce var olduğunu ve ardından kendi anlamını, değerlerini ve kimliğini yaratması gerektiğini savunur. Bu felsefe, bireyin özgürlüğünü ve bu özgürlüğün getirdiği sorumlulukları, aynı zamanda anlam arayışını, yabancılaşmayı ve saçma kavramını ön plana çıkarır. Edebiyatta varoluşçuluk ise bireyin varoluşsal sorgulamalarını ve hayatın anlamsızlığı karşısındaki tepkilerini ele alır. Georges Perec'in *Uyuyan Adam* adlı romanında eylemsizlik temasının varoluşçuluk felsefesi bağlamında nasıl ele alındığını incelemeyi amaçlamayan bu çalışmada nitel çözümleme yöntemi kullanılmış ve varoluşçu edebiyat eleştirisi bağlamında metin incelemesi yapılmıştır. Romanın içeriği, özgürlük ve sorumluluk, anlam boşluğu ve saçma, yalnızlık ve yabancılaşma gibi varoluşçuluğun temel kavramları bağlamında eylemsizlik teması çerçevesinde incelenmiştir. İnceleme sonucunda eylemsizlik, karakterin evrendeki varoluşunu anlamlandırma çabalarının boşunallığı karşısında geliştirdiği bir savunma mekanizması olarak ortaya çıkmıştır. Bulgular, karakterin eylemsizlik yoluyla kendi varoluşsal sorunlarından kaçmaya çalıştığını, ancak bu kaçışın onu daha derin bir yalnızlık ve yabancılaşma içine sürüklediğini göstermektedir. Karakter, kendi özgürlüğünün getirdiği sorumluluklarla yüzleşmektense, eylemsizliği bir kaçış yolu olarak seçmiştir. Bu bulgular eylemsizliğin varoluşsal anlamına dair önemli çıkarımlar ortaya koymuştur.

Anahtar sözcükler: Varoluşçuluk, George Perec, *Uyuyan Adam*, eylemsizlik, yabancılaşma

THE EXISTENTIAL MEANING OF INACTION IN GEORGE PEREC'S *A MAN ASLEEP*

Abstract

Existentialism is a philosophical movement that took shape in the 20th century based on the work of philosophers such as Søren Kierkegaard and Friedrich Nietzsche in the 19th century. This movement was developed especially after World War II by philosophers such as Jean-Paul Sartre, Albert Camus and Martin Heidegger. Existentialism argues that man first exists and then must create his own meaning, values and identity. This philosophy emphasises the freedom of the

* Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, E-Posta: gpamukcu@mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1627-8889.

Gönderilme Tarihi: 4 Eylül 2024

Kabul Tarihi: 3 Ekim 2024

individual and the responsibilities that this freedom brings, as well as the search for meaning, alienation and the concept of absurdity. Existentialism in literature deals with the individual's existential questioning and reactions to the meaninglessness of life. In this study, which does not aim to examine how the theme of inaction in Georges Perec's novel *A Man Asleep* is handled in the context of existentialism philosophy, qualitative analysis method is used, and text analysis is carried out in the context of existentialist literary criticism. The content of the novel is analysed within the framework of the theme of inaction in the context of the basic concepts of existentialism such as freedom and responsibility, meaning emptiness and absurdity, loneliness and alienation. As a result of the analysis, inaction emerged as a defence mechanism developed by the character against the vainness of his efforts to make sense of his existence in the universe. The findings show that the character tries to escape from his existential problems through inaction, but this escape leads him into a deeper loneliness and alienation. Instead of facing the responsibilities of his freedom, the character chooses inaction as a way of escape. Inaction emerges as a defence mechanism developed by the character in the face of the futility of his efforts to make sense of his existence in the universe. These findings revealed important inferences about the existential meaning of inaction.

Keywords: Existentialism, George Perec, *A Man Asleep*, inaction, alienation

GİRİŞ

Varoluşçuluk, 20. yüzyılın başlarında Avrupa'da ortaya çıkan bir felsefi akım olup, bireyin varoluşunu, özgürlüğünü, anlam arayışını ve bu süreçte karşılaştığı yabancılaşmayı merkezine alır. Varoluşçuluğun kökenleri, Søren Kierkegaard ve Friedrich Nietzsche gibi düşünürlere dayanmakla birlikte, akım asıl olarak Jean-Paul Sartre, Martin Heidegger, Simone de Beauvoir ve Albert Camus gibi düşünürler tarafından şekillendirilmiştir. Varoluşçuluk, insanın dünyadaki varoluşunun bir özden değil, varlıktan önce geldiğini savunur; yani insan, önce vardır ve ardından kendi özünü, kimliğini, değerlerini belirler (Sartre, 1946, s. 26).

Varoluşçuluk, insanın tamamen özgür olduğunu savunur. Jean-Paul Sartre'a göre insan, "özgürlüğe mahkûmdur"¹ (1943, s. 515 ; 1946, s. 39-40) [Fr. L'homme est condamné à être libre]; çünkü bir tanrı ya da dışsal bir güç tarafından belirlenmiş bir öz veya kader yoktur. İnsan, kendi varlığını ve özünü kendi eylemleriyle belirler. Ancak bu özgürlük, aynı zamanda büyük bir sorumluluk getirir çünkü birey, kendi hayatının ve seçimlerinin tüm sonuçlarından sorumludur. Sartre'a göre, bu sorumluluğu kabul etmek varoluşsal bir gerekliliktir; aksi halde, birey "kötü inanç" [Fr. mauvaise foi] içinde yaşar ve kendi özgürlüğünü inkâr eder (1943, s. 90 ; 1946, s. 68).

Varoluşçuluğun en temel temalarından biri, insanın hayatına anlam kazandırma çabasıdır. Varoluşçular, evrenin kendiliğinden bir anlamının olmadığını savunur; bu nedenle, insanın hayatına anlam verecek tek kişi kendisidir (Sartre, 1946, s. 74). Albert Camus (1942), "Saçma" [Fr. absurde] kavramını bu bağlamda öne sürmüştü ve evrenin anlamsızlığı karşısında insanın isyan ederek kendi anlamını yaratması gerektiğini belirtmiştir. Ona göre saçma, insanın anlam arayışı ile evrenin kayıtsızlığı arasındaki çelişkiyi ifade eder. Bu çelişkiye rağmen, insanın yaşama devam etme

¹ Bu ve makale boyunca alıntılanan tüm yabancı dildeki ifadelerin Türkçeye çevirisi tarafıma aittir.

iradesi, saçmanın kabulü ve bu duruma isyan ederek anlam yaratma çabası, varoluşçuluğun önemli bir temasını oluşturur (Camus, 1942, s. 49-50).

Varoluşçuluk, insanın doğası gereği yalnız bir varlık olduğunu vurgular. İnsan, dünyadaki varlığını ve özgürlüğünü kendi başına deneyimler; bu da onu temelde yalnız kılar. Yalnızlık, bireyin kendi varoluşunu sorgulamasına, kendisiyle ve dünya ile yüzleşmesine yol açar. Sartre (1944, s. 93), bu durumu "cehennem başkalarıdır" [Fr. L'enfer, c'est les autres] ifadesiyle özetler, çünkü birey, diğerlerinin varlığı ve yargıları karşısında kendi özgürlüğünü ve benliğini korumaya çalışırken derin bir yalnızlık hisseder. Martin Heidegger ise (1962, s. 230), insanın "dünyada olma" [Alm. Dasein] durumunu yalnız ve biricik bir varoluş olarak tanımlar.

Yabancılaşma, varoluşçuluğun bir diğer temel temasıdır ve bireyin kendisinden, toplumdan ya da dünyadan kopuk hissetmesiyle ilgilidir. Marxist anlamda yabancılaşmadan farklı olarak, varoluşçu yabancılaşma, bireyin kendi varlığıyla, özgürlüğüyle ve dünyayla olan ilişkisinde duyduğu derin kopukluğu ifade eder. Heidegger (1962, s. 220), bu durumu "düşmüşlük" [Alm. Verfallen) olarak adlandırır ve bireyin, kendi özgün varoluşunu gerçekleştirilememesi durumu olarak ele alır. Birey, bu yabancılaşma sürecinde kendini dünyada bir yabancı gibi hisseder ve bu his, genellikle varoluşsal bir bunalıma yol açar.

Varoluşçuluğun merkezinde yer alan bir diğer tema, ölümün kaçınılmazlığı ve bu durumun insan varoluşu üzerindeki etkisidir. Heidegger'e göre (1962, s. 299-300), insan, ölüm bilinciyle yaşayan bir varlıktır ve bu bilinç, onun yaşamını şekillendirir. Ona göre, ölüm, insanın hayatına anlam katma çabasını tetikler çünkü yaşam, ölümle sınırlıdır ve bu sınırlılık, insanın kendi varoluşunu anlamlandırmaya çalışmasının itici gücüdür. Öte yandan ölüm insanın mutlak yalnızlığının da bir simgesidir. Sartre (1943) ve Heidegger (1962), ölüm anının, kişinin en yalnız olduğu an olduğunu belirtirler. İnsan, ölümle karşı karşıya kaldığında, bu deneyimi sadece kendi başına yaşar ve bu, varoluşsal yalnızlığın doruk noktasıdır. Camus ise (1942) yaşamın nihai olarak anlamsız olduğunu ve ölümün kaçınılmazlığının bu anlamsızlığı daha da pekiştirdiğini savunur.

Bu temalar, varoluşçuluk felsefesinin temelini oluşturan kavramlardır ve bireyin kendi varoluşunu anlamlandırma, özgürlüğünü ve sorumluluğunu üstlenme, ölümle yüzleşme ve toplumla olan ilişkisini sorgulama süreçlerini ele almaktadır. Bu çalışmada, George Perec'in *Uyuyan Adam* adlı romanındaki eylemsizliğin, varoluşçuluk bağlamında nasıl bir anlam taşıdığı incelenecektir. George Perec, modern Fransız edebiyatının önemli figürlerinden biri olup, *Uyuyan Adam* romanı varoluşsal temaların işleniş açısından çok uygun bir örnek teşkil etmektedir. Çalışmanın temel amacı, Georges Perec'in *Uyuyan Adam* adlı yapıtında eylemsizliğin karakterin yaşadığı varoluşsal krizdeki rolünü ortaya koyarak eylemsizlik temasının varoluşçuluk bağlamında nasıl bir anlam taşıdığını incelemektir. Bu çalışmada ele alınacak temel araştırma sorusu şudur: "Georges Perec'in *Uyuyan Adam* adlı romanında eylemsizlik, karakterin varoluşsal krizini nasıl şekillendirir ve bu eylemsizlik, özgürlük ve sorumluluk, anlam arayışı ve saçma, yalnızlık ve yabancılaşma bağlamlarında nasıl bir rol oynar?" Bu soru çerçevesinde, eylemsizliğin karakterin yaşamındaki rolü ve bu rolün varoluşsal olarak nasıl değerlendirilebileceği irdelenecektir.

Çalışmada nitel bir araştırma yöntemi benimsenmiştir. İnceleme yöntemi olarak metin analizi ve varoluşçu edebiyat eleştirisi yaklaşımı kullanılmıştır. Roman, varoluşçuluk felsefesi çerçevesinde

dikkatlice okunmuş ve karakterin eylemsizlikle olan ilişkisi derinlemesine incelenmiştir. Metindeki olaylar, ana karakterin düşünceleri ve davranışları, özellikle eylemsizlik teması üzerinden değerlendirilmiştir. Romanın içeriği, varoluşçuluğun temel kavramları olan özgürlük ve sorumluluk, anlam boşluğu ve saçma ve son olarak yalnızlık ve yabancılaşma bağlamlarında incelenmiş ve bu çerçevede, karakterin eylemsizlik halinin bu temalarla olan ilişkisi irdelenmiştir.

Eylemsizlik üzerine bugüne kadar yapılan çalışmalar, felsefe, psikoloji, edebiyat ve sosyal bilimler gibi farklı disiplinlerde ele alınmıştır. Bu çalışmalar genellikle bireyin harekete geçmeme durumu, bu durumun nedenleri, sonuçları ve toplumsal etkileri üzerinde yoğunlaşmıştır. Stoacı felsefede eylemsizlik, bireyin dış koşullar üzerindeki kontrolsüzlüğü nedeniyle kabul edilen bir durum olarak görülür. Bu görüşe göre bireyin kontrol edemediği olaylar karşısında eylemsiz kalması, aslında akılcıca bir davranış olarak kabul edilir (Long, 2002, s. 193). Bu bağlamda stoacılar doğrudan kontrolleri dışında olan her şeyden uzak durma pratiği yaparak bir tür bilgelik ve içsel huzura ulaşma yöntemi olarak eylemsizliğe başvurur. Eylemsizlik, psikoloji alanında özellikle "öğrenilmiş çaresizlik" kavramı üzerinden incelenmiştir. Seligman'ın çalışması (1975, s. 23), bireyin sürekli olarak başarısızlıkla karşılaştığı durumlarda, zamanla eyleme geçme motivasyonunu kaybettiğini ve pasif hale geldiğini göstermiştir. Bu tür bir eylemsizlik, bireyin kendi yeteneklerine olan inancını kaybetmesiyle sonuçlanır ve depresyon gibi psikolojik sorunlara yol açabilir. Modernist ve postmodernist edebiyat yapıtlarında sıkça karşılaşılan bir tema olarak eylemsizlik Franz Kafka'nın *Dava* (1925) ve Samuel Beckett'in *Godot'yu Beklerken* (1953) gibi yapıtlarında karakterlerin varoluşsal kaygılarını ve dünyadaki amaçsızlıklarını ifade etmek için kullanılmıştır. Bu çalışmalar, eylemsizliğin sadece hareketsizlik değil, bireyin psikolojik, toplumsal ve varoluşsal süreçlerinde derin anlamlar taşıyan bir durum olduğunu ortaya koymaktadır. Varoluşsal krizlerin eylemsizlik ile sonuçlanması bugüne kadar yapılan araştırmalarda ele alınmış olsa da bu çalışma eylemsizliğin varoluşçuluğun özgürlük ve sorumluluk, anlam boşluğu ve saçma, yalnızlık ve yabancılaşma temalarıyla olan ilişkisini derinlemesine inceleyerek literatüre özgün bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

1. UYUYAN ADAM'DA EYLEMSİZLİĞİN VAROLUŞSAL ÇERÇEVEDE İŞLENİŞİ

1.1 Özgürlük ve Sorumluluk Bağlamında Eylemsizlik

Sartre'in ünlü ifadesiyle, "Varoluş, özden önce gelir"² (1946, s. 26). İnsan, bu dünyada önce var olur ve ardından kendi eylemleriyle, seçimleriyle, kararlarıyla kim olduğunu ve ne olacağını belirler. "(...) insan kendini yaptığı şeyden başka bir şey değildir. Bu varoluşçuluğun ilk ilkesidir"³ (Sartre, 1946, s. 30). İnsan, bu anlamda, kendi özünü yaratmakta özgürdür. Başka bir deyişle, insanın kim olacağına, nasıl bir yaşam süreceğine, hangi değerleri benimseyeceğine dair hiçbir önceden belirlenmiş kural yoktur; insan, bu sorumluluğu kendi seçimleriyle üstlenir.

Sartre, insanın tamamen özgür olduğunu savunur. Bu özgürlük, bireyin kendi yaşamını şekillendirme, seçim yapma ve bu seçimlerin sonuçlarıyla yüzleşme özgürlüğüdür. Ancak bu özgürlük, beraberinde büyük bir sorumluluk getirir. "Özgür olmaya mahkûm edilen insan, tüm

² Fr. « L'existence précède l'essence. »

³ Fr. « (...) l'homme n'est rien d'autre que ce qu'il se fait. Tel est le premier principe de l'existentialisme. »

dünyanın yükünü omuzlarında taşır"⁴ (Sartre, 1943, s. 598). Kendisini belirleyen Tanrı, doğa, toplum gibi hiçbir dış güç olmadığı için, insan bu özgürlüğün getirdiği sorumlulukla baş başadır. "(...) eğer Tanrı yoksa, önümüzde davranışlarımızı meşrulaştıracak değerler ya da emirler bulamayız" (Sartre, 1946, s. 39). Sartre'ın insanın "özgürlüğe mahkûm" olduğunu ifade etmesi tam da bu noktada anlam kazanır. "Mahkumdur, çünkü kendini yaratmamıştır ve yine de özgürdür, çünkü bir kez dünyaya atıldığında, yaptığı her şeyden sorumludur"⁵ (Sartre, 1946, s. 39-40). İnsan, özgürlüğünden kaçamaz; özgür olmayı seçmeme gibi bir lüksü yoktur (Sartre, 1943, s. 639). Çünkü özgür olmayı reddetmek bile, aslında bir seçimdir ve bu seçimin de bir sorumluluğu vardır. Birey bu sorumluluğu üstlenmekten kaçındığında, varoluşsal bir krize sürüklenir. Sartre, insanların bu özgürlüğün ve sorumluluğun getirdiği ağırlıktan kaçmak için kötü inanç içinde yaşayabileceğini söyler. Kötü inanç, insanların bazen belli toplumsal roller, dini kurallar veya dışsal otoriteler tarafından belirlenen sabit bir öz veya kimlik içinde yaşadıklarına kendilerini inandırarak bu özgürlüğü ve sorumluluğu inkâr etmesi durumudur. Böylece, kendilerini sadece belirli sosyal rollerle veya toplumun onlara atfettiği kimliklerle tanımlayarak, kendi özlerinin, seçimlerinin ve eylemlerinin yaratıcısı olduklarını inkâr ederek varoluşsal özgürlüklerinden kaçarlar. Oysa insanlar her an farklı bir seçim yapma ve farklı bir şekilde var olma özgürlüğüne sahiptir (Sartre, 1946, s. 63). Kötü inanç, bu özgürlüğü kullanmaktan kaçınmanın bir yoludur.

Perec'in *Uyuyan Adam* romanında ana karakter, özgürlüğünün getirdiği sorumluluklarla baş edemez ve bu nedenle eylemsizliği seçer. Eylemsizlik, burada karakterin dünyayla olan bağlarını koparması, toplumsal beklentilere sırt çevirmesi ve varoluşsal krizinin derinleşmesi olarak karşımıza çıkar. Karakterin eylemsizliği, onun özgürlüğünü inkâr etmesi ve bu inkâr sonucunda oluşan sorumluluklardan kaçınma çabasıdır. Romanın başında, karakterin günlük yaşamının

Georges Perec

rutinlerinden uzaklaştığı görülür. Bu uzaklaşma, onun özgürlüğünün getirdiği sorumluluklardan kaçmak için eylemsizliği bir sığınak olarak kullanmaya başladığını gösterir. Örneğin, sınavına gitmemek için yatağından kalkmamayı tercih ettiği kısım, karakterin özgürlüğünü nasıl inkâr ettiğini açıkça ortaya koyar: (1) "Daha sonra, sınav günün geliyor ve sen kalkmıyorsun. Önceden düşünülmüş bir hareket değil bu, bir hareket de değil zaten, bir hareket yokluğu, yapmadığın bir hareket, yapmaktan kaçındığın hareketler" (Perec, 2000, s. 14). Bu eylemsizlik hali, karakterin varoluşsal krizinin bir yansımasıdır; artık dünyada herhangi bir anlam bulamadığı için harekete

⁴ Fr. « (...) l'homme, étant condamné à être libre, porte le poids du monde tout entier sur ses épaules. »

⁵ Fr. "Condamné, parce qu'il ne s'est pas créé lui-même, et par ailleurs cependant libre, parce qu'une fois jeté dans le monde, il est responsable de tout ce qu'il fait."

geçme gereği hissetmemektedir. Bu sebeple sorumluluk almayı gerektiren bir karar vermek yerine hareketsiz kalmayı tercih eder. Sınav gününde kalkmamayı seçerek, kendi geleceğini şekillendirme sorumluluğunu reddetmektedir.

(2) "Çalar saatin çalıyor, kesinlikle kımıldamıyorsun, yatağında kalıyor, gözlerini yeniden yumuyorsun... Kımıldamıyorsun. Kımıldamayacaksın" (Perec, 2000, s. 14). Bu alıntı, karakterin özgürlüğünü nasıl inkâr ettiğini daha da netleştirir. Çalar saat, onun günün rutin sorumluluklarına başlaması gerektiğini hatırlatırken, karakter bu sorumluluklardan tamamen kaçır. Çalar saatin çalması, ona bir seçim yapma zorunluluğunu hatırlatır, ancak karakter, bu seçimi yapmayı reddeder ve eylemsizliği tercih eder. Yatağında kalmaya ve gözlerini yeniden yummaya karar verir; bu, onun sorumluluklarından ve özgürlüğün getirdiği yüklerden kaçınma girişimidir.

(3) "Kımıldamıyorsun. Kımıldamayacaksın. Bir başkası, bir benzerin, senin hayaletimsi, işine düşkün bir eşin artık yapmadığın hareketleri, senin yerine, bir bir yapıyor belki: Kalkıyor, yıkıyor, traş oluyor, giyiniyor, çıkıyor" (Perec, 2000, s. 14). Bu örnekte, karakterin eylemsizlik hali ve bu durumun varoluşsal anlamı derinlemesine işlenmektedir. Karakter, kendisiyle bir tür ayrışma yaşamaktadır; burada "hayaletimsi" bir benzerinin, onun yerine günlük işleri yaptığını hayal eder. Sartre'a göre, insanın kendi eylemlerinden sorumlu olma zorunluluğu, onun özgürlüğünün bir parçasıdır. Ancak burada, karakterin bu sorumluluğu başkasına devretme arzusu ortaya çıkmaktadır. Varoluşsal anlamda, bu eylemsizlik hali, bireyin kendi kimliğinden yabancılaşmasının ve özüne karşı duyduğu kayıtsızlığın bir göstergesidir. Heidegger'in düşmüşlük kavramı bu bağlamda önemlidir. Bu kavram, insan varoluşunun özgün olmayan, yüzeysel bir duruma düştüğü hali ifade eder. Heidegger'e göre (1962, s. 220), birey kendine özgü, özgün varoluşunu gerçekleştirmek yerine, toplumun dayattığı normlar ve roller doğrultusunda yaşamaya başladığında, kendi özünden ve kimliğinden uzaklaşır. Bu durum, bireyin varoluşunu yüzeysel bir şekilde, kendisi için değil başkaları için yaşaması anlamına gelir. Yukarıdaki alıntıda bireyin özüne yabancılaştığı ve bu yabancılaşmanın sonucu olarak özüne karşı duyduğu kayıtsızlığın bir göstergesi olarak eylemsizliği seçtiği görülmektedir. Karakter, kendi özgün varoluşunu gerçekleştirmektense bu varoluşun sorumluluğunu üstlenmekten kaçınarak eylemsizlik içinde kaybolmayı tercih etmektedir.

Romanda dikkati çeken önemli unsurlardan biri de karakterin yaşadığı içsel kopukluğu ve yabancılaşmayı edebi olarak yansıtanın etkili bir yolu olarak metnin ikinci tekil kişi ile yazılmış olmasıdır. Bu anlatım tekniğinde, karakter kendi içsel dünyasından bir adım geri çekilir ve sanki kendisi o değilmiş gibi kendi yaşamına dışarıdan bakar gibi davranır. Bu, varoluşçulukta önemli bir tema olan yalnızlık ve yabancılaşma fikirleriyle örtüşmektedir. "Ben" demek, bireyin kendi varlığını sahiplenmesi, bu varoluşu tanıması ve duygusal bir özne olarak kendisini kabul etmesi anlamına gelir. Ancak karakterin "ben" diyememesi, onun kendi kimliği ve varoluşu ile arasındaki kopukluğun göstergesidir. Karakter dünyadaki varoluşunu doğrudan deneyimlemek yerine kendisine "sen" diye hitap ederek kendi varoluşunu dolaylı bir şekilde deneyimlemektedir. "Ben" demek, bireyin eylemlerini sahiplenmesi anlamına gelirken, "sen" diye hitap etmek, bu sahiplenmeyi reddetmek anlamına gelir. Varoluşsal kriz yaşayan birey, genellikle kendi duygularına, arzularına ve sorumluluklarına yabancılaşır. Perec'in romanında da ana karakterin

duygusal kopukluğu bu anlatım tekniğiyle daha belirgin hale gelir. Karakter, kendisini duygusal bir özne olarak görmekten çok, bir nesne olarak değerlendirir.

(4) "Lisansını bitirmeyecek, diploma için çalışmaya asla başlamayacaksın. Artık öğrenim yapmayacaksın" (Perec, 2000, s. 15). Bu alıntı, karakterin yaşamındaki büyük kararları nasıl bilinçli bir şekilde reddettiğini göstermektedir. Burada karakter, önemli bir yaşam amacını tamamen terk eder. Bu tür bir tercihsizlik, bireyin özgürlükten kaçma çabasını ve varoluşsal sorumluluktan uzaklaşma eğilimini açıkça göstermektedir.

(5) "Yemeden, okumadan, neredeyse kımıldamadan odanda kalıyorsun" (Perec, 2000, s. 17).

(6) "Yaşamının, harekete geçmenin, bir şey yapmanın pek sana göre olmadığını hissediyorsun; sadece sürüp gitmek istiyorsun, sadece bekleyişi ve unutuşu istiyorsun" (Perec, 2000, s. 18). Bu alıntılarda karakterin fiziksel ve zihinsel anlamda nasıl tamamen eylemsiz hale geldiği görülmektedir. Simone de Beauvoir (1947, s. 38), bu tür bir eylemsizlik hali içinde olan bireyin, kendi varoluşunu anlamlandırma çabasını tamamen terk ettiğini ve yaşamını anlamsız bir bekleyişe sürüklediğini vurgular. Alıntıda geçen "sadece bekleyişi ve unutuşu istiyorsun" ifadesi karakterin içinde bulunduğu bu anlamsız bekleyişi doğrulamaktadır. Karakter, kendisini hiçbir şeye katılmayan, sadece var olan bir nesneye indirgemekte ve bu durum, onun özgürlüğünden kaçma çabasının derinliğini göstermektedir. Sartre'a göre, birey, varoluşunu anlamlandırma sürecinde özgürlüğünü kullanmak zorundadır; ancak burada, karakter, herhangi bir eyleme geçmek yerine, sadece "sürüp gitmek" istemektedir. Ayrıca, bu durum Heidegger'in "varoluşsal kaygı" kavramıyla da ilişkilendirilebilir. Ona göre birey dünya içinde olmaktan kaygı duyar (Heidegger, 1962, s. 232). Varlığın kendisinin kaygı duyulan şey olduğunu söyler (Heidegger, 192, s. 232). Bu varoluşsal kaygı Dasein'a - Heidegger'e göre olduğumuz varlık ve dünyada var olma durumumuz- kendi varlığının hakikatini, varoluşa "atılmış" olduğunu ve seçimleriyle anlam yaratması gerektiğini dayatır. Dolayısıyla kaygı, varoluşun hiçliği ile yüzleşmeye yol açarak bireyi, önceden belirlenmiş herhangi bir kılavuz ya da anlam olmamasına rağmen kendi varlığının sorumluluğunu üstlenmesi gerektiğini fark etmeye zorlar. Bu şekilde, varoluşsal kaygı bireyi özgürlüğünün tüm ağırlığıyla yüzleşmeye zorlar ve bu sorumluluğun büyüklüğü ile boğuşurken genellikle bir felç veya eylemsizlik durumu gelişir. Karakterin eylemden ve hayata katılmaktan kaçınması, varoluşunun anlamsızlığını ve özgürlüğünün ağırlığını fark etmesinin getirdiği ezici bir kaygının sonucudur.

(7) "(...) artık gideceğin filmleri seçmiyorsan, yediklerinde bir değişiklik yapmak için la Petite Source'un tezgâhında sana beş teklife, günde harcayacağın paranın üçte birine sunulan aşağı yukarı üç yüz seçeneği sonuna kadar kullanmak için nasıl hiçbir girişimde bulunmuyor, yemeklerini seçmiyorsun, uyku saatlerini, okuyacağın şeyleri, giysilerini de seçmiyorsun..." (Perec, 2000, s. 60-61).

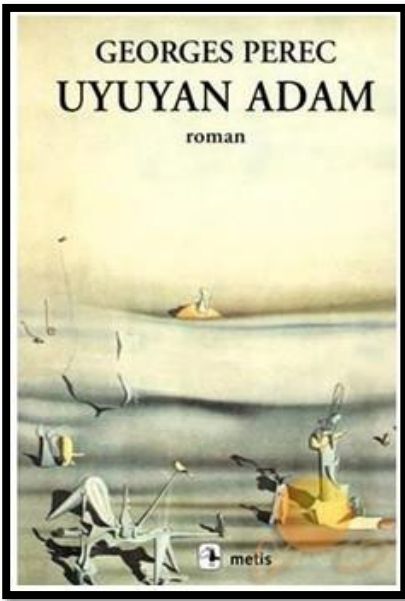
(8) "Ne bir aşama sırası, ne bir tercih. Dingin bir kayıtsızlık seninki: Gri rengin üzerinde hiçbir boğucu his uyandırmadığı gri adam" (Perec, 2000, s. 65).

(9) "Kayıtsızlık, dili geçersiz kılıyor, işaretleri anlaşılmaz hale getiriyor. Sabırlısın ama beklemiyorsun, özgürsün ama seçmiyorsun, müsaitsin ama hiçbir şey seni harekete geçirmiyor. Hiçbir şey istemiyor, hiçbir şey talep etmiyor, hiçbir şeyi dayatmıyorsun" (Perec, 2000, s. 62).

(8) ve (9) numaralı alıntılarda karakterin günlük hayatında yapması gereken basit seçimlerden dahi kaçındığı vurgulanmaktadır. Oysa Sartre (1946) bireyin her an seçim yapmak zorunda olduğunu ve bu seçimlerin, onun varoluşunu belirlediğini söyler (s.63). Burada, karakter tüm bu seçimlerden ve sorumluluktan kaçınmaktadır. (9) numaralı alıntıda, karakterin kayıtsızlığı, onun özgürlüğünü kullanmaktan nasıl kaçındığını ortaya koyar. "Özgürsün ama seçmiyorsun" ifadesi, karakterin sahip olduğu özgürlüğü inkâr ettiğini ve bu özgürlükten doğan sorumluluklardan kaçınmayı tercih ettiğini açıkça gösterir. Özgürlük, eylem yapmayı ve bu eylemlerin sonuçlarıyla yüzleşmeyi gerektirir. Ancak, Perec'in karakteri, bu eylemleri gerçekleştirilmeyi reddeder. Ayrıca "Hiçbir şey istemiyor, hiçbir şey talep etmiyor, hiçbir şeyi dayatmıyorsun" ifadeleri, karakterin artık hiçbir şeyden sorumlu olmak istemediğini ve bu nedenle eylemsizlik içinde kaldığını yansıtmaktadır.

Bu alıntılar üzerinden yapılan incelemede, Georges Perec'in *Uyuyan Adam* romanında ana karakterin eylemsizliği nasıl bir yaşam biçimi haline getirdiği, bu eylemsizliğin özgürlük ve sorumluluktan kaçışın bir yansıması olduğu ve bu durumun karakterin varoluşsal boşluğa düşmesine neden olduğu görülmektedir.

1.2 Anlam Boşluğu ve Saçma Bağlamında Eylemsizlik

İnsanın evrendeki varlığını anlamlandırma çabası üzerine yoğunlaşan bir felsefi akım olan varoluşçulukta birey kendi varoluşunu, kimliğini ve hayat amacını sorgular. Ancak varoluşçuluğa göre, insan bu anlamı dışarıdan hazır bir şekilde bulamaz; çünkü evren, doğal olarak bir anlam sunmaz. İnsan önce var olur ve ardından kendi özünü, yani kim olduğunu, neye değer verdiğini ve yaşamının amacını belirler. Bu durum, bireyin sürekli bir anlam arayışında olduğunu gösterir, ancak bu arayış genellikle boşlukla karşılaşır. Sıradaki örnek Georges Perec'in *Uyuyan Adam* adlı romanında, ana karakterin yaşadığı derin varoluşsal krizi ve bu kriz sonucunda hissettiği anlam boşluğunu yansıtır: (10) "Bir şeyler kırılıyordu, bir şeyler kırıldı. Kendini -nasıl demeli?- dayanıklı hissetmiyorsun artık: Sana bugüne kadar güç veren -öyle sanıyordun, öyle sanıyorsun-,

yüreğini ısıtan şey, varoluş duygun, neredeyse önemli olduğun duygusu, dünyaya bağlanma, dünyada kalma duygusu eksikliğini hissettirmeye başlıyor" (Perec, 2000, s. 16). Alıntıda geçen "Bir şeyler kırılıyordu, bir şeyler kırıldı" ifadesi, karakterin hayatında bir dönüm noktasını işaret eder. Bu, karakterin dünyayla olan bağının, kendisine anlam veren unsurların yıkılmasını ifade eder. Karakter, "yüreğini ısıtan şey" olarak tanımladığı varoluş duygusunun ve dünyaya bağlanma hissini zayıfladığını fark eder. Bu, bireyin artık yaşamında kendisine güç veren, onu dünyada kalmaya iten duygusal ve manevi bağlarını kaybetmeye başladığını gösterir. Karakter, bu boşluk ve anlamsızlıkla karşılaştığında, daha önce ona güç veren her şeyin yıkıldığını hisseder. Alıntıda karakterin "dayanıklı hissetmeme" durumu Heidegger'in bireyin dünyada bir yabancılaşma ve

yüzeysellik içinde yaşama hali olarak tanımladığı düşmüşlük kavramı ile açıklanabilir. Birey, varoluşunun dayanak noktalarını kaybettiğinde, kendisini düşmüşlük içinde bulur (Heidegger, 1962, s. 235). Ayrıca alıntıda geçen “bir şeyler kırılıyordu, bir şeyler kırıldı” ifadesi, düşmüşlük kavramı bağlamında karakterin varoluşsal bütünlüğünün parçalanmasını ve kendi özünden uzaklaşmasını ifade eder. Bu kırılma ve yabancılaşma sonucunda dayanıklılığını kaybeden karakter varoluşsal bir boşluğa sürüklenir. Bu anlamda, modern toplumun birey üzerindeki beklentileri, kimlik bunalımları ve bireyin kendi varoluşuna dair sorularına cevap bulamaması, anlam boşluğunu derinleştirir. Özellikle modern toplumda, bireyin sosyal roller, tüketim kültürü ve hızlı yaşam döngüsü içinde kaybolması, bu anlam boşluğunu daha da pekiştirir. Zygmunt Bauman’ın (2000, s. 2) sınıvın akışkanlığından ötürü kolayca hareket eden ve bu yüzden istikrarsız olarak tanımladığı doğasına atıfta bulunarak ortaya attığı “likit modernite” kavramı, bireylerin sürekli değişen, belirsizliklerle dolu bir dünyada sabit bir anlam bulma çabasının zorluğunu vurgular. Birey, bu sürekli değişim ve belirsizlik ortamında bir anlam yaratmaya çalışır, ancak bu çaba genellikle tatmin edici bir sonuç vermez ve birey kendisini bir boşlukta bulur.

Albert Camus, anlam boşluğu ve insanın evrendeki yerini sorgulama süreciyle ortaya çıkan varoluşsal çatışmayı saçma kavramıyla ifade eder. Camus’nün *Sisifos Söyleni*’nde bu kavram, insanın evreni anlamlandırma çabası ile evrenin kayıtsızlığı arasındaki çatışmayı simgelemektedir. *Uyuyan Adam*’da ana karakter kayıtsızlığı şöyle ifade eder: (11) “Kayıtsızlığın ne başlangıcı vardır, ne de sonu; değişmez bir durumdur kayıtsızlık; bir ağırlık, hiçbir şeyin sarsamayacağı bir kıpırtısızlık, bir cansızlıktır” (Perec, 2000, s. 62). Bu kayıtsızlık, Camus’nün tanımladığı saçma karşısında bireyin geliştirdiği bir savunma mekanizması olarak değerlendirilebilir. Saçma ile yüzleşen birey, anlam yaratma çabalarının boşunalığı karşısında derin bir kayıtsızlığa sürüklenir. Bu kayıtsızlık, bireyin evrene ve kendi varoluşuna karşı duyduğu bir tür eylemsizlik haliyle iç içe geçer. Eylemsizlik, bu noktada, bireyin saçmanın ağırlığı altında harekete geçme yetisini yitirmesi ve varoluşsal bir durgunluk içine girmesi anlamına gelir. Perec’in karakteri, bu durgunluk içinde, artık ne bir istek ne de bir arzu duyar; onun yaşamı, tam anlamıyla bir “cansızlık” haline gelir. Oysa Camus’ye göre, insan hayatını anlamsız bulsa da bu anlamsızlığa rağmen yaşamaya devam etmektedir. Sisifos’un sonsuz bir şekilde taşıdığı kaya, bu saçmanın bir metaforu olarak karşımıza çıkar; Sisifos, anlamsız bir görevi yerine getirir, ancak bu görevi sorgulamadan sürdürür (Camus, 1942). Perec’in karakteri için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Çünkü Perec’in karakteri, Sisifos’un yaptığı gibi anlamsızlığı kabullenip mücadele etmeye devam etmek yerine, harekete geçmenin boşunalığına inanmış ve bu inanç onu tam anlamıyla eylemsizliğe sürüklemiştir. Camus’nün Sisifos’unda, taşın her seferinde tekrar yuvarlanacağını bildiği halde Sisifos’un onu taşımaya devam etmesi, bir varoluşsal isyanı temsil eder. Ancak Perec’in karakteri, bu tür bir isyanı reddeder; onun için yaşam, sonu olmayan ve sürekli tekrarlayan boşuna ve anlamsız bir mücadeledir ve o bu mücadeleyi reddederek eylemsizliği seçer.

Romanda karakterin gözünde yaşam, adeta bir “kazan,” “fırın” ya da “ızgara” gibi bireyi sürekli olarak baskılayan, onu bir çarkın dişlisi haline getiren ve bitmek bilmeyen bir üretim ve tüketim döngüsüne hapseden bir makine olarak tasvir edilir: (12) “Yaşam denen bu kazan, bu fırın, bu ızgara, bu milyarlarca uyarı, kışkırtma, tembih, coşkunculuk, bu bitmek bilmeyen baskı ortamı, bu

sonsuz üretme, ezme, yutma, engelleri aşma, durmadan ve yeniden baştan başlama makinesi, senin değersiz varoluşunun her gününü, her saatini yönetmek isteyen bu yumuşak dehşet” (Perec, 2000, s. 31). Bu betimleme, yaşamın sonu gelmez bir döngü içinde olduğunu ve bu döngünün bireyi sürekli olarak ezip tükettiğini vurgular. Yaşamın bireyi sürekli olarak üretmeye, engelleri aşmaya, her defasında yeniden başlamaya zorladığı bir “yumuşak dehşet” olarak tanımlanması, karakterin bu bitmek bilmeyen döngü karşısında hissettiği çaresizliği yansıtır. Bu betimleme, karakterin hayatın anlamını sorgulaması sonucunda ulaştığı noktayı işaret eder. Ona göre hayat, sürekli tekrarlayan ve bireyi değersiz bir varoluşa mahkûm eden bir makinedir. Camus’nün Sisifos’undan farklı olarak, Perec’in karakteri bu döngüye direnmek yerine, onun tarafından tamamen ezilir ve hareketsiz kalmayı seçer. Yaşamın “durmadan ve yeniden baştan başlama makinesi” olarak tanımlanması, Sisifos’un taşı gibi bir döngüyü ifade eder; ancak burada, karakter bu döngünün anlamsızlığına karşı mücadele etmek yerine, bu döngünün bireyi “değersiz” kıldığı inancıyla eylemsizliği benimser. Perec, karakteri aracılığıyla bu konudaki fikirlerini şu söylemle destekler: (13) “En yüksek tepelerin doruğuna ne diye tırmanasın ki, sonradan inmek zorunda kalacak olduktan sonra;(…)” (Perec, 2000, s. 32). Karakterin bu ifadesi, hayatın çaba gerektiren tüm eylemlerini, sonuçta aynı noktaya geri döneceği düşüncesiyle anlamsız bulduğunu göstermektedir. Alıntıda belirtilen “tırmanmanın” sonrasında tekrar inmek zorunda kalınacağı bilinci, karakterin eylemsizlik ve kayıtsızlık içindeki duruşunu açıklamaktadır. Ona göre, zirveye tırmanmak – yani hayatın zorluklarıyla mücadele etmek, çaba sarf etmek – sonunda kaçınılmaz olarak yine başlangıç noktasına dönecekse değersiz ve anlamsızdır. Bu yüzden karakter, herhangi bir çaba göstermeyerek eylemsiz kalmayı tercih eder.

Perec’in karakterinin varoluşsal eylemsizliğine şekil veren unsurlardan bir diğeri de ölümün kaçınılmazlığının getirdiği anlamsızlıktır. Bu bakış açısı, varoluşsal eylemsizliğin temelini oluşturur. Karakter, hayatın sonuçsuz döngüleri ve ölümün kaçınılmazlığı karşısında hiçbir şeyin gerçekten önemli olmadığına inanır. Sonuçta, isyan etse de, karşı çıksa da, bireyin yolu çizilmiştir ve bu yol, onu nihayetinde aynı sona götürecektir. Bu durumda, karakter için eylemsizlik, mantıklı bir çıkış yolu haline gelir. Hayatı boyunca yapacağı her şeyin sonunda yok olup gideceği bilinci, onu her türlü faaliyetten kaçınmaya ve hareketsiz kalmaya iter. Aşağıdaki alıntıları inceleyelim:

(14) “Ölümün için her şey çoktan hazır: Seni öldürecek top güllesi çok uzun zaman önceden eritilip döküldü, tabutunun peşinden ağlayacak olan kadınlar çoktan tutuldu” (Perec, 2000, s. 31).

(15) Topu topu yirmi beş yaşındasın, ama yolun çizilmiş bile. Roller hazır, etiketlerde: Bebekliğindeki oturdan yaşlılığındaki tekerlekli sandalyeye varana kadar oturulacak tüm yerler orada durmuş sıralarını bekliyorlar. Serüvenlerin öyle iyi betimlenmiş ki, en şiddetli isyan bile kimsenin kılını kıpırdatmayacaktır. Sen istediğin kadar sokağa çıkıp insanların şapkalarını başlarından uçur, başına iğrenç şeyler tak, çıplak ayakla yürü, bildiriler yayınla, önüne çıkan bir kapkaççıyı geçerken kurşunla, boşuna, bir işe yaramayacak: Düşkünler yurduunun yatakhaneğinde yatağın çoktan yapılmış, lanetli şairler sofrasında yerin ayrılmış (Perec, 2000, s. 31).

“Ölümün için her şey çoktan hazır” ifadesi, insanın ölümle olan kaçınılmaz karşılaşmasını ortaya koyar. Birey ne yaparsa yapsın, hangi yoldan giderse gitsin sonuçta ölüm onu beklemektedir. İnsan, bu kaçınılmaz gerçeklikle yüzleşmek zorundadır; ancak bu yüzleşme, hayatın anlamsızlığı

karşısında ne yapacağını belirler. Perec'in karakteri, ölümün kaçınılmazlığı karşısında mücadele etmenin anlamsız olduğunu düşünür ve bu nedenle eylemsizlik içine gömülür. Örnek (16)'da ifade edilen "yolun çizilmiş bile" düşüncesi, bireyin yaşam yolculuğunun önceden belirlenmiş olduğunu ve bu yolun kaçınılmaz olarak belirli bir sonla sonuçlanacağını ima etmektedir. "En şiddetli isyan bile kimsenin kılını kıpırdatmayacaktır" ifadesi sürekli tekrar eden döngüyü kırmak için verilecek bir mücadelenin sonunda hiçbir şeyi değiştiremeyeceğini, bu nedenle her türlü çabanın boşuna olacağını göstermektedir.

İnsan, evrendeki anlam arayışının boşluğunu ve bu boşluğun getirdiği saçmayı kabul ettiğinde, eylemsizlik içine sürüklenebilir. Bu, insanın saçmayla yüzleştiğinde, bu yüzleşmenin getirdiği ağır sorumluluktan kaçışının bir ifadesidir. *Uyuyan Adam* romanında ana karakter, hayatın sürekli tekrarlayan, bireyi değersizleştiren ve sonunda ölümle sonuçlanan bir süreç olduğuna inanarak, her türlü eylemden kaçınmayı seçer. Camus'nun *Sisifos Söyleni*'ndeki isyan ve anlam yaratma çabası yerine, Perec'in karakteri, eylemsizlik içinde kaybolur; bu, onun saçmanın getirdiği anlamsızlık karşısında tamamen teslimiyet içinde olduğunu ve eylemsiz kaldığını göstermektedir.

1.3 Yabancılaşma ve Yalnızlık Bağlamında Eylemsizlik

Yabancılaşma, bireyin kendisinden, toplumdaki ve dünyadan kopukluk hissetmesiyle tanımlanır. Karl Marx'ın (1844, s. 7-9) kapitalist toplum eleştirilerinde ortaya attığı yabancılaşma kavramı, bireyin kendi emeği ve üretim süreci üzerindeki kontrolünü kaybetmesiyle ilişkilendirilmiştir. Marx'a göre, kapitalist üretim biçimi, bireyi kendi yarattığı ürünlerden ve dolayısıyla kendi özünden yabancılaştırır. Bu yabancılaşma, bireyin kendini dünyada bir yabancı gibi hissetmesine yol açar. Ancak, varoluşçulukta yabancılaşma, daha geniş bir anlamda ele alınır ve bireyin kendi varlığıyla, özgürlüğüyle ve dünyayla olan ilişkisinde duyduğu derin kopukluğu ifade eder. Heidegger (1962, s. 230) ise, yabancılaşmayı, bireyin dünyada olma durumunu kavrayamaması ve kendi varoluşsal özgünlüğünü yitirmesi olarak açıklar. Ona göre, birey, kendini başkalarının dayattığı değerler ve normlar içinde kaybeder ve böylece kendi özgün varoluşundan uzaklaşır. Bu yabancılaşma durumu, bireyin kendi hayatına ve dünyaya karşı kayıtsızlaşmasına yol açar.

(16) Adayların kavrayışına sunulan konuları öğrenmek için sınavın çıkışına gitmiyorsun. Her gün olduğu gibi, ama özellikle istisnai bir önem taşıyan bugün, dostlarını bulmak için alışkanlığın seni sürüklemesi gereken kahveye gitmiyorsun. Dostlarından biri, ertesi sabah, odana çıkan altı kat merdiveni tırmanacak. Merdivende ayak seslerini tanıyacaksın. Kapına vurmasına, beklemesine, yeniden biraz daha hızlı vurmasına, birkaç dakikalığına evden uzaklaşıp ekmek, kahve, sigara, gazete ya da postayı almaya indiğin zaman genellikle kapı pervazının üzerine bıraktığın anahtarı aramasına, biraz daha beklemesine, hafifçe kapıya vurmasına, alçak sesle sana seslenmesine, duraksamasına ve ağır ağır aşağı inmesine ses çıkarmayacaksın (Perec, 2000, s. 15).

(17) "Dostlarını görmüyorsun. Kapını açmıyorsun. Postada bir şey var mı diye inip bakmıyorsun. Pedagoji Enstitüsü Kitaplığından ödünç aldığın kitapları geri götürmüyorsun. Ailene mektup yazmıyorsun" (Perec, 2000, s. 18).

(16) ve (17) numaralı alıntılarda, karakterin sosyal çevresinden, arkadaşlarından ve günlük hayatın rutinlerinden nasıl kopmaya başladığı tasvir edilir. Bu durum, karakterin hem kendisine

hem de dış dünyaya yabancılaştığının bir göstergesidir. Karakterin sınav gününde bile harekete geçmeyi reddetmesi, dostlarını bulmak için kahveye gitmemesi ve nihayetinde kapısına gelen arkadaşına bile cevap vermemesi, onun toplumsal hayattan nasıl koptuğunu gösterir. Böylece karakter dünyayı ve kendi varoluşunu anlamlandırma çabasından vazgeçer ve bunun yerine tamamen içe kapanarak eylemsizliği seçer. Arkadaşlarıyla buluşma gibi temel sosyal etkileşimleri bile reddetmesi, onun toplumsal varoluştan tamamen koptuğunu gösterir. Emile Durkheim'in (1879, s. 281) "anomi" kavramı, bu tür bir yabancılaşmayı bireyin toplumsal normlardan ve değerlerden kopması, toplumla olan bağlarını yitirmesi olarak tanımlar. Perec'in karakteri de bu tür bir anomi içinde, toplumsal normlara ve ilişkilere karşı tamamen kayıtsız kalır. (17) numaralı alıntıda, karakterin aile ilişkilerini ve kişisel sorumluluklarını da terk ettiği görülür. Ailesine mektup yazmaması, karakterin sadece sosyal dünyadan değil, aynı zamanda en yakın ve en temel insani bağlarından da koptuğunu gösterir. Karl Marx'ın (1844) yabancılaşma kuramında belirttiği gibi, birey sadece topluma değil, aynı zamanda kendi ailesine ve kişisel kimliğine de yabancılaşabilir. Nitekim, karakterin postasına bile bakmaması, onun dünyayla olan iletişim kanallarını da kapattığını gösterir. Ailesine mektup yazmaması, Pedagoji Enstitüsü Kitaplığından ödünç aldığı kitapları geri götürmemesi, onun hem ailevi hem de akademik ve entelektüel sorumluluklarını da yerine getirmediğini ortaya koyar. Bunlar, karakterin dünyada herhangi bir anlam veya değer bulma çabasını tamamen terk ettiğinin ve bu nedenle en yakın ilişkilerini bile sürdürme isteğini kaybettiğinin göstergeleridir. Bu tür bir yabancılaşma, bireyin tamamen soyutlanmış ve eylemsiz bir varoluşu seçmesine ve böylece hem sosyal hem de kişisel dünyasından tamamen kopmasına yol açmıştır.

(18) "Ne bir şeylerin ardında koşma, ne kendini koruma, ne de saldırma isteği duyuyorsun" (Perec, 2000, s. 19).

(19) "Oturuyor ve beklemek istiyorsun sadece, bekleyecek bir şey kalmayana kadar beklemek: Gece olsun, saatler vursun, günler geçip gitsin, anılar silikleşsin" (Perec, 2000, s. 18).

(18) ve (19) numaralı alıntılar, ana karakterin yabancılaşma sürecinin nihai bir aşamasına ulaştığını gösterir. Bu aşama, bireyin hem kendisinden hem ailesinden hem de toplumdan ve dünyadan tamamen kopmasının bir sonucu olarak ortaya çıkan varoluşsal bir eylemsizlik durumudur. Bu alıntılar, karakterin varoluşsal krizi derinleştikçe, hayatı sadece bir gözlemci olarak yaşamaya başladığını ve her türlü eylemden vazgeçtiğini yansıtır. (20) "Bazen saatlerce bir ağaca bakarak öylece duruyorsun (...)" (Perec, 2000, s. 29). Buradan da anlaşılacağı üzere kendi hayatına ve toplumun beklentilerine yabancılaşan birey, artık hiçbir şey yapmamayı ve sadece varoluşsal bir durgunluk içinde kalmayı tercih eder. (19) numaralı alıntıda karakterin hayatını sadece "oturup beklemek" olarak tanımlaması aslında bir şeyin olmasını beklemek değil, zamanın geçmesini, anıların silikleşmesini beklemektir. Bu, karakterin hayattan tüm beklentilerini kestiğini ve artık varoluşunu sadece zamanın akışına bırakmış olduğunu gösterir. Karakterin yaşadığı yabancılaşma onun fiziksel varlığıyla olan ilişkisinde de kopukluğa yol açar: (21) "Her şey bir daha hiç kımıldamayacakmış gibi görünüyor. Ama sonra biliyorsun ki, gittikçe amansızlaşan bir kesinlikle bilmeye başlıyorsun ki, tüm vücudunu kaybettin, ya da hayır, vücudunu görüyorsun, uzağında değil, ama hiçbir zaman ona erişemeyecek, onunla birleşemeyeceksin" (Perec, 2000, s. 70). Alıntıda,

karakterin bedeniyle olan bağınyı kaybettiği, onunla bir türlü birleşemediği ve bu nedenle kendisini tamamen soyutlanmış ve yabancılaşmış hissettiği anlatılmaktadır. Bu durum, yabancılaşma kavramının fiziksel varlık düzeyinde de kendini gösterdiğini ve bireyin kendi bedenine bile yabancılaştığını ortaya koyar. Heidegger'in (1962, s. 230) dünyada olma kavramı, bireyin varoluşunun hem bedensel hem de zihinsel olarak dünyayla bütünleşmesi gerektiğini vurgular. Ancak, bu alıntı, karakterin bu bütünleşmeden tamamen uzaklaştığını ve kendi bedeniyle anlamlı bir bağ kuramadığını gösterir. Karakter, bedenini görüyor, fakat ona erişemiyor; bu, bireyin kendisiyle olan ilişkisinde yaşadığı derin bir yabancılaşmanın göstergesidir. Maurice Merleau-Ponty'nin fenomenoloji kuramı (1945), bedenin bireyin dünyayla olan ilişkisinde merkezi bir rol oynadığını savunur; beden, dünyayla olan etkileşimlerimizin temel aracıdır. Ancak, Perec'in karakteri, bu etkileşim aracını kaybetmiştir; bedenini tanır fakat ona erişemez. Beden, varoluşun somut bir ifadesidir; ancak karakter, bu somutluğu hissedememekte ve bedenini sanki dışsal bir nesneymiş gibi algılamaktadır. Bu, onun varoluşsal yabancılaşmasının fiziksel bir yansımasıdır. Bu durumda, beden, artık bireyin kendi varoluşunu hissettiği bir alan değil, sadece ulaşamadığı bir yabancı unsur olarak kalır. Bu yabancılaşma, bireyin hayatındaki her türlü eylemi anlamsız bulmasına ve nihayetinde eylemsizlik içinde kaybolmasına yol açar.

Dünya ile olan tüm anlamlı ilişkilerini kesen birey derin bir yalnızlık hissi duyar. Varoluşçulukta insan doğası gereği yalnız bir varlıktır. Birey, özünü yaratma ve kendi varoluşunu anlamlandırma yolculuğunda tek başındır. Sartre'a (1943) göre birey özgür olduğu kadar yalnızdır da, çünkü nihai sorumluluk hep kendisine aittir. *Uyuyan Adam*'da, karakterin yalnızlığı, onun toplumdaki ve sosyal rollerden uzaklaşarak eylemsizliği seçmesinin bir sonucudur. Hannah Arendt'in *The Human Condition* (1958) adlı yapıtında belirttiği gibi, insan, eylemde bulunarak dünya ile anlamlı bir ilişki kurar. Ancak eylemsizlik, bireyi bu ilişkiden koparır ve onu derin bir yalnızlığa sürükler. Bu durumda eylemsizlik, bireyin sosyal dünyadan çekilmesi ve kendini soyutlaması anlamına gelir.

Birey, dünyada olma durumunu deneyimlerken, zaman bu deneyimin ayrılmaz bir parçasıdır. Ancak bir sonraki alıntıda, karakterin yalnızlığı, onu zamanın akışından koparmış gibi görünmektedir: (22) "Yalnızsın ve yalnız olduğun için de saate hiç bakmaman, dakikaları hiç saymaman gerek" (Perec, 2000, s. 40). Karakterin saatlere bakma veya dakikaları sayma ihtiyacı duymaması, onun artık zamanla olan bağınyı yitirdiğini gösterir. Yalnızlık, bireyin zamanla olan bu ilişkisini bozarak, onun dünyaya kök salma hissini ve varoluşsal ritmini kaybetmesine neden olur. Alıntıda, "saate hiç bakmaman, dakikaları hiç saymaman gerek" ifadesi, zamanın karakter için artık bir kısıtlama veya düzenleme aracı olmadığını ima eder. Henri Bergson'un (1889) zaman anlayışında, süreklilik ve bilinç, insan deneyiminin temel yapı taşlarıdır. Ancak burada, karakterin bilinçli bir şekilde zamanı takip etmeme kararı, onun zamanın sürekliliğine ve anlamına karşı kayıtsız kaldığını göstermektedir. Bu kayıtsızlık, karakterin yalnızlık içinde tamamen eylemsiz bir konuma geçtiğini ve zamanın akışına karşı artık hiçbir ilgi duymadığını ifade eder.

(23) "Yalnızlığın büyüğü çemberini kırmayacaksın. Yalnızsın ve kimseyi tanımıyorsun; kimseyi tanımıyorsun ve yalnızsın..." (Perec, 2000, s. 75). Bu alıntıda karakterin, yalnızlık çemberini kırmayı reddetmesi onun bu durumdan çıkmak için herhangi bir çaba göstermediğini ve yalnızlığını bir tür

sığınak olarak benimsediğini göstermektedir. Eylemsizlik, burada yalnızlığın bir sonucudur. Karakterin kimseyi tanımaması, onun sosyal dünyadan tamamen kopmuş olduğunu ve bu kopuşun bir sonucu olarak eylemsizliği seçtiğini gösterir. Yalnızlığın büyüdü bir çembere benzetilmesi ise, bu durumun hem kaçınılmaz hem de koruyucu bir doğası olduğuna işaret eder. Yalnızlık, bireyi saran, onu dış dünyadan koruyan ama aynı zamanda onu içsel bir hapisaneyeye hapseden bir çemberdir. Bu çemberin büyüdü olarak tanımlanması, yalnızlığın birey üzerinde tuhaf bir çekiciliğe sahip olduğunu ve bireyi bu durumdan çıkmaktan alıkoyduğunu gösterir. Çember, döngüsel ve kapalı bir form olarak, bireyin yalnızlık durumundan kaçamaması, bu durumun içinde sıkışıp kalması anlamına gelir. Yalnızlık, bir kez bireyin hayatına girdiğinde, onu sarmalar ve bu çemberin dışına çıkmak zorlaşır. Sonuç olarak, yalnızlık bireyi eylemsizliğe sürükleyen ve varoluşsal bir durgunluk yaratan bir durum olarak ortaya çıkar.

Yalnızlığın kaçınılmazlığını ve çift yönlü doğasını daha derinden incelemek için sıradaki alıntıyı ele alalım: (24) "Var olan tek şey yalnızlık, her seferinde er ya da geç karşında bulduğun, dost ya da yıkıcı yalnızlık; onun karşısında, her seferinde yalnız kalıyorsun, yardımdan yoksun, şaşkın ya da afallamış, umutsuz, sabırsız" (Perec, 2000, s. 78). "Her defasında er ya da geç karşında bulduğun" ifadesi, yalnızlığın birey için kaçınılmaz bir gerçek olduğunu vurgular. Yalnızlık, bireyin hayatının bir noktasında karşısına çıkacak ve onun varoluşsal durumunu şekillendirecektir. Yalnızlığın kaçınılmazlığı, bireyin hayatı boyunca tekrar tekrar deneyimlediği bir durum olması nedeniyle döngüseldir. Birey, her ne kadar yalnızlıktan kaçmaya çalışsa da bu çaba sonuçsuz kalır ve sonunda yeniden yalnızlıkla karşı karşıya kalır. "Yalnızlık, dost ya da yıkıcı" ifadesi tıpkı "büyüdü çember" benzetmesinde olduğu gibi, yalnızlığın çift yönlü doğasını vurgular. Yalnızlık, bir yandan birey için bir dost gibi olabilir; ona sığınacak bir alan, kendi varoluşunu ve düşüncelerini anlamlandırabileceği bir fırsat sunar. Yalnızlık, bu anlamda, bireyin kendisiyle yüzleşmesini ve derinlemesine bir içsel sorgulama yapmasını sağlar. Ancak, yalnızlık aynı zamanda yıkıcı bir güç olarak da işlev görebilir. Onu soyutlayabilir, dünyadan ve diğer insanlardan koparabilir ve sonuçta bireyi derin bir varoluşsal kriz içine sokabilir. Bu yıkıcı yalnızlık, bireyin hem psikolojik hem de varoluşsal anlamda çökmesine ve bunun sonucu olarak eylemsizliğe sürüklenmesine neden olabilir.

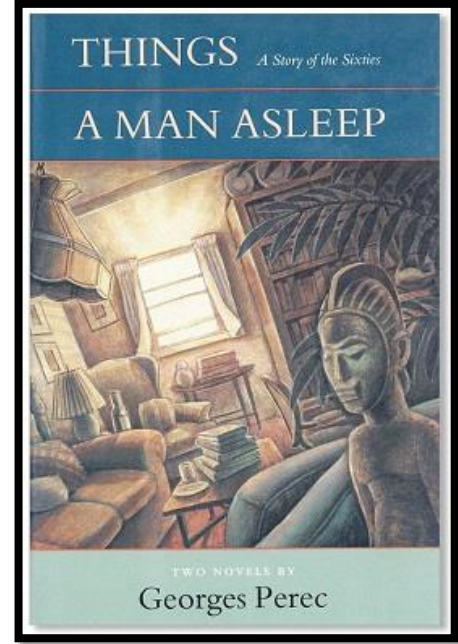
(25) "Yalnızsın. Yalnız bir adam gibi yürümeyi, aylak aylak dolaşmayı, sürtmeyi, bakmadan görmeyi, görmeden bakmayı öğreniyorsun. Saydamlığı, hareketsizliği, var olmayışı öğreniyorsun. Bir gölge olmayı ve insanlara sanki hepsi birer taşmış gibi bakmayı öğreniyorsun. Oturur durumda, yatar durumda kalmayı, ayakta durmayı öğreniyorsun" (Perec, 2000, s. 40).

Yukarıdaki alıntıda "Saydamlığı, hareketsizliği, var olmayışı öğreniyorsun" ifadesi, karakterin yalnızlık ve yabancılaşma süreçlerinde eylemsizlikle nasıl bütünleştiğini vurgular. Bu ifade, karakterin giderek kendini dünya ve insanlar karşısında nasıl silik, hareketsiz ve varoluşsal olarak önemsiz bir hale getirdiğini ifade eder. Saydamlık, karakterin dünyaya karşı görünmez hale gelme isteğini simgeler. Saydam bir varlık ne fark edilir ne de diğerleri üzerinde bir etki bırakır. Bu durum, karakterin artık dünyada aktif bir katılım göstermediğini ve yaşamın akışı içinde pasif bir gözlemci olarak kaldığını gösterir. Hareketsizlik, bu eylemsizliğin fiziksel bir ifadesidir; karakter, artık hiçbir şey yapmamakta, harekete geçmemekte ve dünyaya karşı bir tepki göstermemektedir. "Var olmayışı öğreniyorsun" ifadesi ise, karakterin kendi varlığını bile inkâr edecek bir noktaya geldiğini ifade

eder. Bu, varoluşsal bir krizin en uç noktasıdır; birey, kendisini dünyada anlamlı bir varlık olarak görmeyi tamamen bırakır. Bu bağlamda, eylemsizlik, karakterin yalnızlık ve yabancılaşma süreçlerinde varlığını silikleştirmenin, kendisini dünyadan çekmenin ve varoluşunu inkâr etmenin bir yolu haline gelir. Benzer şekilde "Bir gölge olmayı ve insanlara sanki hepsi birer taşmış gibi bakmayı öğreniyorsun" ifadesinde kullanılan gölge metaforu, karakterin varoluşunun tamamen pasif, silik ve etkisiz bir hale geldiğini simgeler. Bir gölge, bir varlığın sadece silik bir yansımasıdır; somut bir varlık değildir ve dünyayla etkileşime giremez. Karakter var olmayı değil varoluşun bir yansıması olmayı istemektedir. Maurice Merleau-Ponty'nin (1945) bireyin dünya ile beden aracılığıyla etkileşime girdiğini savunduğu beden fenomenolojisi kuramı burada yeniden devreye girer. Çünkü karakter, bedenini dünyadan çekerek onunla etkileşime girmeyi reddeder ve sadece bir gölge olarak kalmayı arzu eder. Taş metaforu ise, karakterin diğer insanlara bakışındaki yabancılaşmayı ve kayıtsızlığı simgeler. Taş, cansız, hareketsiz ve değişmez bir nesnedir. İnsanları taş olarak görmek, karakterin onları sadece cansız varlıklar, dünyada herhangi bir anlam ifade etmeyen nesnelere algıladığını gösterir.

(25) numaralı alıntıda dikkati çeken ve romanın genelinde gözlemlenen bir başka konu ise "avare dolaşma" durumudur. Perec'in karakteri Paris sokaklarında, çoğu zaman amaçsız bir biçimde dolaşır. Özellikle, karakterin sokaklarda sürekli yürüdüğü ancak vitrinlerdeki imgelerle, insanlarla ve şehirle hiçbir bağ kurmadığını gözlemlediğimiz pek çok sahne bulunmaktadır: Örneğin, karakterin Paris'i katetişi şu şekilde anlatılır: (26) "Labirente çıkışı arayan bir fare gibi. Paris'i her yönde katetiyorsun. Kıtıktan çıkmış biri gibi, adresi olmayan bir mektubu taşıyan bir ulak gibi" (Perec, 2000, s. 81). Bu alıntıda karakterin sadece fiziksel olarak şehirde dolaştığını, ancak hiçbir yere ait olmadığını ve bir amacının olmadığını hissederiz. Bu bağlamda, Fransız şair ve yazar Charles Baudelaire tarafından edebi ve sanatsal bir kimlik kazandırılan "flâneur" figürü ortaya çıkmaktadır.

Charles Baudelaire, flâneur'ü modern hayatın gözlemcisi olarak tanımlar. Ona göre flâneur, modern şehirde hem gözlemci hem de anlam arayışında olan bir figürdür (Baudelaire, 1993, s. 17). Baudelaire'in flâneur'ü, kalabalık sokaklarda ve pasajlarda dolaşarak modern hayatın karmaşıklığını ve geçiciliğini gözlemleyen bir bireydir. Flâneur, sokaklarda, pasajlarda ve meydanlarda zaman geçirirken şehri ve oradaki insanları yakından izler. Ancak bu gözlemler yalnızca birer izleyici olma haliyle sınırlı değildir. Flâneur, şehri derinlemesine inceler ve modernitenin kendisi üzerindeki etkilerini anlamaya çalışır. O, şehri ve modern toplumun değişimlerini anlamaya çalışan bir figür olarak, sanatçının şehri resmetmesi gibi şehri gözlemler ve bu gözlemlerinden anlam çıkarır. Buna karşılık Perec'in karakteri gözlemlerinden hiçbir anlam çıkarmaz, şehrin akışına ve imgelerine karşı kayıtsızdır. Onun gözlemleri, basit birer izleme eyleminden öteye geçmez ve bu durum onun eylemsizlik ve kayıtsızlık halinin bir göstergesidir. Bir

örnek: (27) "Avare dolaşıyorsun, dolaşıyorsun. Yürüyorsun. Tüm anlar birbiriyle eşdeğerde, tüm mekânlar birbirine benziyor. Hiç acele etmiyor, hiç şaşırıyorsun. Meydan saatlerine bakmıyorsun. Uykun yok. Aç değilsin. Hiç esnemiyorsun. Kahkahalarla gülmüyorsun hiç" (Perec, 2000, s. 59). Alıntıda, karakterin şehirdeki gözlemlerinden bir anlam çıkarmadığını, sadece mekanik bir şekilde dolaştığını ve zihinsel bir tepki vermediğini görüyoruz. "Tüm anlar birbiriyle eşdeğerde, tüm mekânlar birbirine benziyor" ifadesi, karakterin şehirde dolaşma eyleminin, klasik bir flâneur'ün deneyimlediği gibi zengin anlamlar ve keşiflerle dolu olmadığını açıkça gösterir. Meydan saatlerine bakmaması, uykusuzluk ya da açlık hissetmemesi gibi belirtiler onun kayıtsızlığının ve eylemsizliğinin bir yansımasıdır. Karakterin şehirdeki eylemsiz ve kayıtsız dolaşma halini daha da netleştirecek bir başka örnek: (28) "Kör yürüyüşü, uyurgezer yürüyüşü; mekanik adımlarla, sonu gelmezcesine, yürüdüğünü unutana dek ilerliyorsun." (Perec, 2000, s. 64). Yürüyüş, bir keşif eylemi olmaktan çıkmış, tamamen otomatik ve duygu yitimine dayanan bir eyleme dönüşmüştür. Bu durum, önceki paragrafta alıntıladığımız "Avare dolaşıyorsun, dolaşıyorsun. Yürüyorsun. Tüm anlar birbiriyle eşdeğerde, tüm mekânlar birbirine benziyor" ifadesiyle doğrudan örtüşmektedir. Karakter, şehirde dolaşsa da bu dolaşma onun için anlamlı değildir. Aynı zamanda, "Mekanik adımlarla, sonu gelmezcesine, yürüdüğünü unutana dek ilerliyorsun" ifadesi, karakterin şehirde yaptığı gözlemlerden hiçbir anlam çıkarmadığını ve bu gözlemlerin varoluşsal bir boşluk içinde kaybolduğunu göstermektedir. Öte yandan, Perec'in karakterinin genellikle geceleri, toplumsal hayatın büyük ölçüde durduğu, insanların çoğunun evlerine çekildiği ve şehrin daha sessiz hale geldiği zamanlarda dolaşmayı tercih etmesi onu flâneur figüründen uzaklaştırır, çünkü flâneur şehrin toplumsal hareketliliğini ve bireylerin ilişkilerini gözlemler. Geceleri ise bu hareketlilik yoktur: (29) "Ancak geceleyin, karanlık iyice bastırınca çıkıyorsun sokağa, tıpkı fareler, kediler ve ucubeler gibi. Sokaklarda avare dolaşıyorsun, Grands Boulevards'daki küçük salaş sinemalara giriyorsun. Bazen bütün gece yürüyor, bazen bütün gün uyuyorsun" (Perec, 2000, s. 18). Sokaklarda amaçsızca dolaşma eylemi, bir tür flâneur'lük olarak algılanabilir. Ancak bu dolaşmanın amacı gözlem yapmak ya da modern hayatı anlamlandırmak değil, aksine kaçmak ve izole olmaktır. Gece, onun için bir kaçış zamanıdır, sosyal ve toplumsal baskılardan uzak, gözlem yapmayı gerektirmeyen bir alan sunar. Bu, karakterin şehri bir anlam arayışı olarak değil, daha çok boş bir dolaşma ve kaybolma alanı olarak gördüğünü gösterir. Perec'in karakteri, flâneur'ün şehri anlamlandırma çabasını terk etmiş bir versiyonu gibidir, çünkü o, şehri gözlemleyen bir flâneur gibi dolaşsa da bu gözlemlerden bir sonuç çıkarmaz, herhangi bir farkındalık geliştirmez. Bu durum onun topluma ve hayata karşı duyduğu derin ilgisizlik ve eylemsizlikten kaynaklanır. Bu bağlamda karakter, şehirde dolaşır ama modernitenin simgelerine vitrinlere, kalabalıklara ya da mimariye karşı tam bir ilgisizlik sergiler: (30) "Saint-Michel Bulvarı'nda hiçbir şeyi tanımadan, vitrinlerden habersiz, bir aşağı bir yukarı gidip gelen öğrenci seli içinde meçhul biri olarak avare dolaşıyorsun" (Perec, 2000, s. 30). Paris'in 19. yüzyıldaki ünlü pasajlarını merkezine alarak modern toplumun doğasını, tüketim kültürünü ve insanların toplumsal yaşamlarını gözlemleyip yorumlamayı amaçlayan Alman düşünür Walter Benjamin'e göre vitrinler, şehir hayatının dönüşümünü ve tüketim kültürünü simgeler (1999, s. 35). Benjamin, Baudelaire'in flâneur kavramını alır ve bunu modern kapitalizm bağlamında yeniden yorumlar. Benjamin'in tanımladığı flâneur, şehirde dolaşan ve gözlem yapan

bir figürdür. Flâneur, modernitenin ve kapitalizmin etkilerini gözlemler, pasajlarda dolaşırken vitrinlerde sergilenen mallara dikkatle bakar, tüketim kültürünün imgelerini anlar ve eleştirir. Bu gözlemler, flâneur'ün anlam arayışının bir parçasıdır. Ne var ki Perec'in karakteri bu anlam arayışından yoksundur. (30) numaralı alıntıda, karakterin Saint-Michel Bulvarı'nda "vitrinlerden habersiz" dolaşması, onun şehirdeki modern tüketim kültürüne ve kalabalıklara karşı tam bir ilgisizlik sergilediğini gösterir. Flâneur, vitrinlerdeki malları gözlemlerken, Perec'in karakteri onları fark etmez, dolayısıyla şehrin moderniteye dair imgelerine yabancılaşmıştır. Bu durum onun flâneur figürünün tipik özelliklerinden uzaklaşmasına neden olur. Karakter şehri deneyimlerken bir gören kör konumundadır. Olaylara katılmadan, sadece izleyici olarak kalır ve şehrin akışını, insanları, binaları izler. Şehirde yaşanan hiçbir olay onun duygularını harekete geçirmez. Bu kayıtsızlık, onun eylemsizliğinin bir parçasıdır.

SONUÇ

"Georges Perec'in *Uyuyan Adam* adlı romanında eylemsizlik, karakterin varoluşsal krizini nasıl şekillendirir ve bu eylemsizlik, özgürlük ve sorumluluk, anlam arayışı ve saçma, yalnızlık ve yabancılaşma bağlamlarında nasıl bir rol oynar?" sorusuna cevap arayan bu çalışmada bu araştırma sorusu kapsamlı bir şekilde ele alınarak eylemsizlik temasının karakterin varoluşsal krizini nasıl şekillendirdiği ve bu eylemsizliğin yukarıda bahsi geçen bağlamlarla nasıl ilişkili olduğu ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Sartre'in özgürlük anlayışına göre insan, hayat içinde seçimler yaparak kendi özünü yaratma ve seçimlerinin sorumluluğuyla yüzleşmek zorundadır. *Uyuyan Adam*'da, ana karakter bu özgürlüğün getirdiği sorumluluğun ağırlığıyla yüzleşmek yerine, eylemsizliği seçerek bu sorumluluktan kaçmayı tercih eder. Karakter, günlük yaşamındaki en basit seçimlerden dahi kaçınarak eylemsizliği bir tür sığınak olarak kullanır. Örneğin, sınavına gitmeyi reddetmesi, günlük rutinlerden uzaklaşması ve toplumsal beklentilere sırt çevirmesi, karakterin bu sorumluluklardan kaçma isteğini açıkça ortaya koymaktadır. Özgürlüğün getirdiği ağır sorumluluklardan kaçma girişiminin bir yansıması olarak eylemsizlik, karakteri yaşamın anlamını bulma çabasından tamamen uzaklaştırarak onu varoluşunu anlamlı bir şekilde inşa etme fırsatından mahrum eder. Bu durum, karakterin derin bir varoluşsal krize sürüklenmesine neden olur. Böylece, karakter, özgürlüğün ağırlığı altında ezilerek yaşamının anlamını yitirir ve varoluşsal bir boşluk içinde kaybolur.

Anlam arayışı ve saçma bağlamında eylemsizliği ele aldığımız çözümler, karakterin hayattaki anlam arayışı ile bu arayışın sonuçsuz kalması arasındaki çelişkiden doğan çatışma ile karşılaştığında hayatının bir anlamı olmadığını kabul etmesi ve bu kabullenişin onu bir tür varoluşsal boşluğa sürüklemesi çerçevesinde gerçekleşir. Bu varoluşsal boşluk onun eylemsizlik halini benimsemesine yol açar. Hayatın anlamını bulma çabasının sonuçsuz kalması, karakterin hem içsel hem de dışsal dünyada herhangi bir eyleme geçme motivasyonunu kaybetmesine neden olur. Camus'ye göre, saçma ile yüzleşen birey, bu anlamsızlığı kabul edip mücadeleye devam edebilir ya da bir çeşit teslimiyeti seçebilir. Perec'in karakteri, Camus'nün önerdiği gibi saçmaya karşı mücadele etmek yerine, tamamen teslim olmayı tercih etmiştir. Bu teslimiyet, karakterin varoluşsal bir

direnişten vazgeçerek eylemsizliği bir çıkış yolu olarak görmesinin bir sonucudur. Eylemsizlik burada iki temel sonucu doğurur: İlk olarak, karakterin anlam arayışından tamamen vazgeçmesi onun dünya ile olan bağlantılarını zayıflatır. Hayatı anlamsız bulmak onun yaşamla olan etkileşimini tamamen durdurur. Karakter, günlük yaşamdaki basit görevleri bile yerine getirmekten kaçınır; bu, onun sadece eylemsiz bir varoluş sürdürmesine değil, aynı zamanda dünyaya ve çevresindeki insanlara karşı tamamen kayıtsız hale gelmesine neden olur. İkinci olarak, bu eylemsizlik durumu, karakterin kendi varoluşunu inkâr etmesi anlamına gelir. Camus saçma karşısında bireyin kendi varoluşunu anlamlandırma çabasını sürdürmesi gerektiğini önerir. Ancak *Uyuyan Adam*'da, karakter bu mücadeleyi bırakır ve bu bırakış, onun sadece eylemsizliğe değil, aynı zamanda varoluşunun anlamsızlığı karşısında tamamen silinmesine neden olur. Karakter, anlam yaratmanın imkânsızlığını kabul eder ve bu kabul, onun kendi varlığını bile önemsiz görmesine yol açar. Sonuç olarak, eylemsizlik, karakterin anlam arayışındaki başarısızlığının doğrudan bir sonucu olarak ortaya çıkar ve bu başarısızlık, onun hayatı anlamsız bir döngü olarak görmesine ve bu döngü içinde kaybolmasına neden olur.

Yalnızlık ve yabancılaşma, *Uyuyan Adam*'ın ana karakteri için hem bir başlangıç noktası hem de bir sonuçtur. Karakterin toplumsal etkileşimlerden uzaklaşması, onun sosyal varlık olma niteliğini kaybetmesine yol açar. İnsan, doğası gereği sosyal bir varlık olarak tanımlanır ve bu sosyal etkileşimler, bireyin kendi kimliğini ve varoluşunu anlamlandırmasında önemli bir rol oynar. Ancak, *Uyuyan Adam*'ın ana karakteri, bu sosyal bağları reddederek kendini soyutlar ve bu soyutlama, onun içsel dünyasında derin bir yalnızlık ve yabancılaşma duygusu yaratır. Eylemsizlik, bu yabancılaşmanın ve yalnızlığın hem bir sonucu hem de pekiştiricisi olarak işlev görmekte, karakter, kendisini dünyadan ve toplumsal sorumluluklardan kopardıkça, eyleme geçme yetisini de yitirmektedir. Öte yandan eylemsizlik, karakterin bu kopukluk durumunun derinleşmesine ve dünya ile olan tüm bağlarının kesilmesine yol açmaktadır. Bu kopuş, karakterin kendi varoluşunu anlamlandırma sürecini olumsuz etkiler; çünkü bireyin kendi varlığını anlamlandırabilmesi için bir başkasının varlığına, yani ötekine ihtiyacı vardır (Sartre, 1946, s. 59). Bu süreç, karakterin pasif bir yaşam sürmesine, dış dünyayla olan her türlü etkileşimden kaçınmasına ve kendisini adeta görünmez, saydam bir varlık, bir gölge olarak hissetmesine yol açmıştır. Yabancılaşmanın en çarpıcı sonucu, karakterin kendi fiziksel varlığından bile kopması, bedenine yabancılaşmasıdır. Bu durum, onun eylemsizlikle daha da iç içe geçmesine ve yalnızlaşmasına yol açmıştır. Yalnızlık, eylemsizlikle birleştiğinde, karakterin dünyaya karşı tamamen kayıtsız hale gelmesine ve nihayetinde varoluşsal bir hiçliğe doğru sürüklenmesine neden olmuştur.

Araştırma sorusu, eylemsizliğin karakterin varoluşsal krizini nasıl şekillendirdiği ve bu eylemsizliğin özgürlük ve sorumluluk, anlam boşluğu ve saçma, yalnızlık ve yabancılaşma bağlamlarında ne gibi sonuçlar doğurduğu üzerine yapılan çözümler doğrultusunda kapsamlı bir şekilde cevaplanmıştır. Eylemsizlik, karakterin varoluşsal krizinin hem bir sonucu hem de bu krizi derinleştiren bir unsur olarak ortaya çıkmıştır.

Gelecek araştırmalar, modernist ve postmodernist edebiyatın varoluşsal temalarla olan ilişkisini daha geniş kapsamlı olarak incelemek amacıyla sessizlik, duyarsızlık ya da hissizlik gibi farklı bağlamlarda varoluşçuluğun nasıl ele alındığını inceleyebilir. Ayrıca, farklı kültürel

bağlamlarda varoluşçuluğun edebi yapıtlarda nasıl yorumlandığı üzerine çalışmalar yapılabilir. Kırsalda geçen edebi yapıtlar üzerinden varoluşçuluğun kırsal hayatta nasıl hayat bulduğu konusu üzerine özgün araştırmalar yapılabilir. Bu tür çalışmalar, varoluşçuluğun edebiyat üzerindeki etkilerinin daha geniş bir perspektiften ele alınmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Arendt, Hannah (1958). *The Human Condition*. Chicago: University of Chicago Press.
- Baudelaire, Charles (1993). *Le Peintre de la Vie Moderne*. Paris: Gallimard.
- Bauman, Zygmunt (2000). *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Beauvoir, Simone de (1947). *Pour une morale de l'ambiguïté*. Paris: Gallimard.
- Beckett, Samuel (1953). *En attendant Godot*. Paris: Les Éditions de Minuit.
- Benjamin, Walter (1999). *The Arcades Project*. Translated by Howard Eiland and Kevin McLaughlin, Belknap Press of Harvard University Press.
- Bergson, Henri (1889). *Essai sur les données immédiates de la conscience*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Camus, Albert (1942). *Le Mythe de Sisyphe*. Paris: Gallimard.
- Camus, Albert (1942). *L'Étranger*. Paris: Gallimard.
- Durkheim, Emile (1897). *Le Suicide: Étude de sociologie*. Paris: Félix Alcan.
- Heidegger, Martin (1927). *Being and time*. (Translated by J. Macquarrie and E. Robinson, 1962). Oxford: Blackwell.
- Kafka, Franz (1925). *Der Prozess*. Berlin: Verlag Die Schmiede
- Long, Anthony Arthur (2002). *Epictetus: A Stoic and Socratic guide to life*. Oxford: Clarendon Press.
- Marx, Karl (1844). "Economic and Philosophic Manuscripts of 1844". (Translated by M. Milligan, 1977). Moscow: Progress Publishers.
- Merleau-Ponty, Maurice (1945). *Phénoménologie de la perception*. Paris: Gallimard.
- Perec, George (1969). *La Disparition*. Paris: Gallimard.
- Perec, George (2000). *Uyuyan Adam*. (S. Dolanoğlu, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1967).
- Sartre, Jean Paul (1943). *L'être et le néant*. Paris: Gallimard.
- Sartre, Jean Paul (1944). *Huis Clos*. Paris: Gallimard.
- Sartre, Jean Paul (1946). *L'existentialisme est un humanisme*. Paris: Éditions Nagel.
- Seligman, Martin Elias (1975). *Helplessness: On Depression, Development and Death*. San Francisco: Freeman.

Prof. Dr. Soner Akpınar

**ÇAĞDAŞ
TÜRK ROMANINDA
6-7 EYLÜL OLAYLARI**

Rumlar Etnisite ve Kimlik

Günce Yayınları

MUNİS FAİK OZANSOY

Yaşamı, Yapıtları, Sanatı

H. Yasemin Mumcu

Günce Yayınları

FAİK ÂLİ OZANSOY

YAŞAM ÖYKÜSÜ, YAPITLARI VE ŞAIRLİĞİ

DOÇ. DR. SEVİM KARABELA ŞERMET

Günce Yayınları

**GÜLMECENİN
DİLLERİ**

Prof. Dr. Ünsal Özünü

Günce Yayınları